

SAMREGLERINGSMODELL FÖR ÅLDERSGRÄNSER VID OFFENTLIG VISNING AV FILM
FILMUTHYRAREFÖRENINGENS FÖRSLAG

Med anledning av Regeringens utredning, Dir. 2013:77

Inledning

Filmuthyrareföreningen föreslår att den statliga förhandsgranskningen av film för offentlig visning avskaffas helt och ersätts av ett samregleringssystem med åldersgränser grundat på principen om ansvarig utgivare.

Den viktigaste funktionen för varje åldersrekommendationssystem är, och måste vara, skyddet för barn mot medieupplevelser som kan vara skadliga för deras välbefinnande. Grunden för detta är Förenta Nationernas Barnkonvention som Sverige har undertecknat. Skyddet för barns välbefinnande är den måttstock som varje förslag eller system för åldersgränser ska mätas med. Dagens ordning med statlig förhandsgranskning och automatisk femtonårsgräns för filmer som inte granskats är utan tvivel ett system som väl uppfyller kraven på att skydda barn och unga från medieupplevelser som kan vara skadliga för välbefinnandet. Dock finns andra principiella invändningar mot dagens system, bland annat avseende yttrandefrihet och kulturell mångfald. Det förslag som beskrivs i detta dokument syftar till att möta dessa principiella invändningar utan att skyddet för barns och unga försämras. På flera punkter skulle förslaget kunna innebära förbättringar i barns och ungas skydd mot medieupplevelser som kan vara skadliga för välbefinnandet.

I Sverige fanns förhandsgranskning av biografilm för vuxna i nästan hundra år, innan den avskaffades 2010. Dagens system innebär dock fortsatt förhandsgranskning av film för de lägre åldersgränserna (7 respektive 11). Den ordningen har flera nackdelar. Eftersom granskning innebär en kostnad för filmuthyraren är det vanligt att istället acceptera femtonårsgräns även för filmer som kan vara lämpliga för yngre biobesökare, vilket innebär en svaghet ur mångfaldssynpunkt samt för barns och ungas rätt till information.

Förhandsgranskningen begränsas till offentlig visning, men publiken ser idag film via många olika visningskanaler – tv, video, internetjänster, mobiltelefoner mm. Det innebär en inkonsekvens som är svår att motivera. Den olovliga spridningen av film via internet är omfattande och här finns förstås ingen ålderskontroll. Sammantaget finns starka skäl som talar för att fullfölja avskaffandet av statlig förhandsgranskning av film för offentlig visning.

Ett system som det som föreslås i detta dokument skulle innebära en avsevärd förenkling jämfört med dagens, flexibilitet i förhållande till förändringar såsom nya distributionsformer skulle öka och ansvaret för systemet skulle falla på branschen istället för staten. Det är vår mening att ett system med samreglering vore mer lämpligt för framtiden, att det finns principiella argument emot dagens system och framförallt att barns och ungas skydd mot medieupplevelser som kan vara skadliga för välbefinnandet kan förbättras ytterligare.

Bakgrund

Systemet med statlig förhandsgranskning kan sägas vila på ett antagande om att branschens intresse skiljer sig från samhällets med avseende på skyddet för barns och ungas välbefinnande. Enligt detta antagande har filmbranschens aktörer kommersiella intressen i att sälja så många biljetter som möjligt utan större hänsyn till barns och ungas välbefinnande. Det är fullt möjligt att den bedömningen var rimlig när förhandsgranskningen infördes. Sedan dess har dock stora förändringar skett. Den mest uppenbara är förstås att publiken idag möter filmen på många andra ställen än på offentliga visningar. Enligt rapporten *Svensk Filmnäring: Utveckling, utmaning & möjligheter* (BCG, januari 2014) ser svenskarna cirka 80 filmer per person och år, varav endast två på biograf. Vidare är filmen endast ett av många audiovisuella medietryck i vår vardag, rörlig bild finns därutöver i

många olika former i televisionen, mobiltelefoner, webben, skärmar i offentliga miljöer och mycket annat. Många olika former av åldersgränser existerar parallellt i dessa kanaler, mjukvarutillverkare kan ha egna system, liksom hårdvarutillverkare, innehållsleverantörer och andra. Därtill förekommer att utländska åldersmärkningsystem letar sig fram till den svenska publiken. Det så kallade medielandskapet är enkelt uttryckt mer komplext än när biografåldersmärkningsystemet först infördes. En stor del av bruket av audiovisuella medier sker i form av olovlig spridning via t ex nedladdning av torrent-filer eller olagliga streamingtjänster. Dessa olagliga aktörer tar ingen hänsyn till barns och ungdomars välbefinnande, de kan sägas uppfylla förhandsgranskningens ursprungsantagande om de kommersiella aktörernas drivkrafter.

I det här sammanhanget är dock den viktigaste förändringen än annan: varumärken har fått mycket stor ekonomisk betydelse. Inom filmen finns många värdefulla varumärken: filmtitlar, regissörers och skådespelares namn, biografernas namn, filmproducenterna och filmdistributörernas varumärken. Varumärken är känsliga för konsumentmarknadens opinioner och åsikter. De kommersiella intressena ligger i att skydda varumärkenas värden inte minst genom hänsyn till publiken, snarare än att kortsiktigt maximera biljettförsäljning till filmer som riskerar att skada barns och ungas välbefinnande. Här ligger nyckeln till ett fungerande samregleringssystem, de ansvarsfulla aktörernas självregleringsarbete bör uppmuntras, de osolidariska aktörernas överträdelser bör beivras. Den förra uppgiften lämpar sig väl för ett samregleringssystem av det slag som beskrivs i detta dokument. Den senare är snarare än uppgift för staten och ordningsmakten.

Att det trots branschaktörernas intressen av hänsyn till publiken då och då förekommer rättsfall där distributörer överklagar Statens Medieråds beslut om åldersgränser kan anses vara normalt i ett system med statlig förhandsgranskning – att privata aktörer då och då ifrågasätter myndighetens bedömningar. Ett system där de utgivarna själva ytterst ansvarar för besluten blir behoven, incitamenten och utrymmet att testa gränserna mindre. Dock krävs förstås olika slags kontrollmekanismer, vilket finns med i det här föreliggande förslaget.

Som nämnts har dagens system med statlig förhandsgranskning och åldersmärkning stark ställning avseende skyddet av barn och unga mot material som kan skada välbefinnandet. Däremot innebär dagens system i praktiken en inskränkning i barns och ungas tillgång till information. Eftersom granskningen är förknippad med en avgift, men filmer som inte granskats (och alltså inte betalat någon avgift) får 15-årsgräns är det vanligt att distributörer väljer att inte låta granska ”smalare” filmer med begränsad förväntad biljettförsäljning eftersom granskningsavgiften blir en större del av filmens utgifter i förhållande till intäkterna. Det innebär att flera filmer varje år får 15-årsgräns trots att de egentligen hade kunnat visas för en yngre publik. Det är till men för barns och ungas tillgång till kultur. Ett åldersgränssystem som utgår från barns och ungas bästa måste ta hänsyn till skyddet för välbefinnandet samtidigt som det inte i onödan inskränker barns och ungas tillgång till information. På denna punkt brister dagens system. Det system som här föreslås tar däremot hänsyn till den aspekten.

En yttre förutsättning som förändrats på senare tid är att tiden blivit kortare från att distributören får tillgång till en film till det planerade premiärdatumet. Detta är en konsekvens av globaliseringen, tidigare var det vanligt att utländsk film spelades i flera månader eller mer innan den premiärsattes i Sverige. Idag vill publiken se filmerna i Sverige samtidigt som de visas i andra länder. Det innebär att tiden är knapp för översättning, textning, dubbing, pressvisningar och annat som den svenska distributören ansvarar för. Med den förutsättningen kan de handläggningstider som statlig förhandsgranskning innebär utgöra svårigheter för distributören, även om myndigheten säkert gör vad den kan för att gå distributören till mötes. Detta skulle avhjälpas med det system som föreslås i detta dokument. Detta är förvisso ett branschintresse i första hand, men även publiken och samhället har glädje av en välfungerande filmbransch.

All film som visas offentligt har redan idag en ansvarig utgivare som kan hållas till ansvar om filmen till exempel skulle utgöra förtal. Det är alltså en väletablerad roll i branschen. Det är lämpligt att utvidga den ansvariga utgivarens ansvar till att omfatta även åldersgränserna.

Medieutvecklingen och publikens många möjligheter att se film till trots är biografen ännu en auktoritet i filmvärlden. Det kommersiella värdet av en biografpremiär är stort, vilket övriga visningsfönster drar nytta av genom hela filmens ekonomiska livscykel. De senaste åren har antalet biografbesök ökat. Det talar för att åldersgränser för offentlig visning även framgent kan vara normgivande för andra visningsfönster som formellt ligger utanför systemet. Åldersgränser för offentlig visning kan också fungera vägledande för vuxna om vilka filmer som är lämpliga för barn i visningsformer utanför offentlig visning.

Regleringsformer

Mediereglering i Sverige är oftast en kombination av lagstiftning och egenåtgärder, även om undantag finns. I normalfallet sker ingen förhandsgranskning, ansvar utkrävs istället i efterhand, som till exempel inom pressetiken med Pressombudsmannen och Pressens opinionsnämnd (ansvarig utgivare). Etermedier och marknadsföring har liknande system. Dataspel ingår i ett europeiskt samregleringssystem (PEGI). Filmen har i Sverige historiskt varit föremål för förhandsgranskning, men sedan 2010 omfattar detta endast barnfilm och endast i form av åldersgränser, inget material klipps bort. Det finns dock starka principiella argument mot statlig förhandsgranskning oavsett målgrupp och syfte: yttrandefriheten är ett fundament för demokrati och varje begränsning måste ha mycket goda skäl.

Så här skriver Regeringen i **Proposition 2009/10:228 Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks**

En grundläggande princip i svensk tryck- och yttrandefrihetslagstiftning är förbudet mot censur och andra hindrande åtgärder. Principen innebär dels att det är förbjudet att förhandsgranska yttranden i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), dels att det inte är tillåtet för myndigheter eller andra allmänna organ att på grund av innehållet i en skrift eller ett medium som omfattas av YGL förbjuda eller hindra offentliggörande eller spridning bland allmänheten av skriften eller mediet om det inte medges i TF eller YGL. I TF är censurförbudet absolut, men i YGL finns ett undantag som möjliggör bestämmelser i lag om förhandsgranskning av filmer, videogram och andra tekniska upptagningar som ska visas offentligt. Sådana bestämmelser finns i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram (filmgranskningslagen).

Förhandsgranskning av film utgör alltså ett undantag från censurförbudet i YGL.

Förhandsgranskning av barnfilm har sin grund i FN:s barnkonventions formuleringar (Art 17) om att obehagliga medieupplevelser kan "vara skadliga för välbefinnandet". Konventionsstaterna ska "uppmuntra utvecklingen av lämpliga riktlinjer för att skydda barnet mot information och material som är till skada för barnets välfärd [välbefinnande]". Barnkonventionen ställer inga krav på statlig förhandsgranskning, tvärtom konstaterade regeringens utredare i avskaffandet av vuxencensuren: *Självreglering är således väl förenlig med de uttalanden som gjorts i anslutning till barnkonventionens tillämpning och har visat sig vara framgångsrikt i vissa branscher, framför allt när det gäller dataspel. Självreglering innebär enkelt uttryckt att företag i en bransch, en organisation eller liknande vidtar åtgärder för att skapa goda förhållanden inom det område där de verkar. Innehållsdeklarationer liksom system för åldersmärkning av innehåll i branschens regi kan vara ett hjälpmedel för barn och unga och vuxna i deras närhet när det gäller bedömningar av vad som kan vara lämpligt för dem att ta del av. Andra åtgärder kan vara upprättande av etiska regler, skapande av varningssystem eller filtersystem som begränsar barns tillgång till visst innehåll.*

(Att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan (SOU 2009:51) av utredaren Marianne Eliason)

Självreglering (och samreglering) har fördelen att snabbare anpassas till samhällsförändringar och teknisk utveckling. Det är i normala fall också striktare än myndighetsreglering. Självreglering utgår som regel från lagstiftning och innehåller varierande grad av insyn från myndighet eller t ex EU-kommissionen, alternativt speciella instanser som ombudsmän och nämnder som för pressetik och reklam i Sverige. I dessa fall kallas det ofta samreglering, d v s ett samspel mellan branschens egenåtgärder och olika slags offentliga åtgärder.

En stor del av filmtittandet sker idag via lagliga och olagliga nättjänster, här finns ingen som helst reglering av innehållet och i många fall inte någon form av åldersmärkning. På senare tid har dock en debatt uppstått om ansvar för mellanhänder och etiska regler eller s k "internet governance", dvs lagstiftning eller myndighetsreglering kring ansvar för innehåll i digitala kanaler.

TV-kanaler har sändningstillstånd med speciella villkor och övervakas av tillsynsmyndigheten Myndigheten för Radio och TV. Här är principen att "Program med ingående och verklighetstroga våldsskildringar eller pornografiska bilder måste vara försedda med en varning. Sådana program får inte sändas på en sådan tid och på ett sådant sätt att det finns betydande risk att barn kan se dem, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt." Vid s k beställ-TV (icke-linjärt tittande, "on-demand") är formuleringen att "Program som tillhandahålls i beställ-tv och som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder får inte *tillhandahållas på ett sådant sätt* att det finns betydande risk att barn kan se dem, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt." [min kursivering]

Övriga delar av medieområdet har alltså en lång tradition av välfungerande självreglering. På denna punkt utgör biograffilmen ett undantag som framstår som inkonsekvent och som tycks vara svårt att motivera.

SAMREGLERINGSMODELLEN

Mot bakgrund av det ovan nämnda föreslår Filmuthyrareföreningen att dagens system med förhandsgranskning av film och beslut om åldersgränser av Statens Medieråd ersätts med ett system med åldersgränser där ansvarig utgivare fattar beslut, med tillgång till stöd från experter i en ny förening kallad Filmgranskningsföreningen (FGF). Det nya systemet kallas Samregleringsmodellen (SRM). Syftet med SRM är att stärka barns och ungas skydd mot material som kan vara skadligt för välbefinnandet samt förbättra barns och ungas tillgång till information. Därtill syftar SRM att värna filmskapares yttrandefrihet samt utgöra ett framtidssäkrat system som kan utvecklas i takt med den föränderliga omvärlden.

Beslut om åldersgränser

Utgångspunkten för åldersgränserna är barns och ungas skydd mot innehåll som kan vara skadligt för välbefinnandet. Filmens ansvariga utgivare fattar beslut om åldersgränserna. Den ansvariga utgivaren är personligen ansvarig för beslutet. Detta ansvar kan inte delegeras, däremot har ansvarig utgivare tillgång till rådgivning från experter (nedan) samt FGF:s referensbibliotek (nedan). Beslutet kan överklagas till Åldersrekommendationsnämnden (nedan). Ansvarig utgivare ska följa FGF:s etiska riktlinjer.

Organisation

Branschen inrättar en ny organisation kallad Filmgranskningsföreningen (FGF) som har till uppgift att samordna egenåtgärderna och sprida information om åldersgränser. Medlemskap i FGF krävs för att omfattas av SRM-systemet. Medlemmar som bryter mot FGF:s föreskrifter kan uteslutas. FGF:s medlemmar är juridiska personer.

FGF inrättar ett kansli med ansvar för föreningens löpande verksamhet. Vid kansliet skall finnas två experter (nedan) som ansvarar för SRM-systemets utveckling samt rådgivning till ansvariga utgivare. FGF:s kansli ansvarar för information om SRM-systemet, kontakter med omvärld i form av medier, myndighet, bransch, allmänhet m m. FGF:s kansli ansvarar för Ålderrekommendationsnämnden (ÅRN, nedan) som hanterar eventuella klagomål. FGF ansvarar även för upplysning om beslutade åldersgränser, bland annat via en särskild webbsida (nedan). Vid kansliet finns FGF:s referensbibliotek (nedan).

Ansvarig utgivare

Ansvarig utgivare är fysisk person, i normalfallet anställd av medlem i FGF (dock ej krav). Ansvarig utgivare beslutar om åldersrekommendation. FGF anordnar återkommande utbildningar för ansvariga utgivare, bland annat avseende barnpsykologi, mediepåverkan, mediejuridik och aktuell forskning.

Etiska regler

Filmuthyrare eller filmvisare som inte är medlem i FGF resp någon av de filmvisningsaktörer som omfattas av avtal med FGF kan omfattas av SRM om de ansluter sig till FGF:s etiska regler. De etiska reglerna är samma som de för FGF:s medlemmar som beskrivs i detta förslag. Syftet är att göra det möjligt för aktörer utanför den reguljära biografbranschen att arrangera offentliga visningar, t ex filmklubbar och filmfestivaler.

Experter

FGF inrättar en kanslifunktion med experter som har stor kunskap om mediegranskning och åldersmärkning att bistå medlemmarna i överväganden kring åldersgränser. Experterna är lämpligtvis barnpsykologer, pedagoger, medieforskare eller andra med dokumenterad auktoritet inom området

mediepåverkan på barn och unga. Experterna ansvarar också för referensbiblioteket (se nedan) och uppföljning och utvärdering av kriterierna för åldersgränserna. Experterna är kontrakterade på deltid av FGF.

Kriterier för åldersgränser

Beslut om åldersrekommendation syftar till att skydda barn och unga från upplevelser som kan vara skadliga för välbefinnandet enligt samma utgångspunkter som dagens system. Åldersgränsen ska inte sättas med hänsyn till filmens lämplighet för åldersgruppen, utan enbart välbefinnandet.

Bedömningen ska utgå från det sammanhang i vilket innehållet förekommer, som i dagens system.

Det innebär att liknande innehåll i olika filmer kan ge olika åldersgränser beroende på sammanhang: tonalitet, karaktärer, ljud och annat. I övrigt ska samma principer gälla som för de åldersgränser som Statens Medieråd idag utfärdar:

Barntillåten

En barntillåten film ska kunna ses på biograf av ett barn under 7 år utan vuxens sällskap. Filmen får därför inte innehålla några skrämmande inslag, hot eller våld. En skrämmande ljudbild med kuslig musik och starka, skrämmande ljudeffekter eller en klippning med högt tempo kan räcka för att en film inte ska bli barntillåten. Även de minsta ska dock kunna ta del av filmer som är spännande, varför mildare inslag av jakter, action eller komiskt framställda lättare slagsmål kan förekomma.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att en barntillåten film kanske inte är intressant för barn att titta på eftersom även filmer tänkta för en vuxen publik kan bli barntillåtna under förutsättning att de inte bedöms kunna skada välbefinnandet hos barn.

7-årsgränsen

En film med 7-årsgräns ska kunna ses på biograf av en ensam 7-åring. Barn över 7 år har börjat utveckla en större kompetens för att skapa distans till film, varför de inte längre skräms lika lätt av t.ex. hotfull musik och snabb klippning. Filmer som får 7-årsgräns kan t.ex. innehålla scener med lättare hot, ofta mot barn eller djur. Typiska exempel på scener som medför 7-årsgräns är de i många tecknade filmer vanligt förekommande sekvenserna där man zoomar in på ett hotfullt djurs vassa tänder, eller lättare scener med slagsmål eller skottlossning, dock inte med blodsutgjutelse som följd.

11-årsgränsen

En film med 11-årsgräns ska kunna ses på biograf av en ensam 11-åring. Barn i 11 till 14-årsåldern är generellt duktiga på att skilja film och verklighet åt. Därför kan filmer med 11-årsgräns innehålla spännande och hotande sekvenser - det gäller dock inte våldssekvenser med fokus på lidande eller omfattande blodsutgjutelse. 11-årsgränsen är en vid åldersgräns som kan ges till såväl barnfilmer med ångestladdning som actionfilmer avsedda för en i huvudsak vuxen publik. Vid bedömningen är ofta graden av realism och identifikationsmöjlighet avgörande: en film med tydlig sagokaraktär och få beröringspunkter med publikens vardag kan få en lägre åldersgräns än motsatsen.

(Källa: Statens Medieråds webbplats)

Filmer som inte passar in i dessa kriterier får 15-årsgräns, som i dagens system. I vuxens sällskap tillåts barn under sju år se film med 7-årsgräns, likaså barn från sju år avseende 11-årsgränsen. För filmer med 15-årsgräns finns dock inget sådant undantag, den gränsen gäller i alla omständigheter.

Dessa kriterier utvärderas löpande av FGF. Kriterierna kompletteras med ett referensbibliotek med exempelfilmer för respektive ålderskategori, enligt samma praxis som vid domstolsprövning av olaga våldsskildring. Referensbiblioteket består av minst tjugo filmer i respektive ålderskategori, upprättas av FGF och utvärderas löpande. Under första året hämtas exemplen från det nuvarande systemet. Referensbiblioteket sköts och uppdateras av FGF:s experter. Förändringar i kriterierna ska beslutas av FGF:s årsmöte.

Dokumentation och publicering

Beslut om åldersrekommendation dokumenteras med motivering enligt mall som FGF tillhandahåller. FGF för bok över åldersgränserna. Åldersgränserna publiceras på FGF:s webbplats. FGF:s medlemsavtal och etiska regler föreskriver att medlemmarna anger åldersgränserna i annonser och annan marknadsföring.

Överklagan

Den som är missnöjd med FGF:s åldersgränser kan klaga. Både juridisk och fysisk person kan klaga. Klagomål framförs till FGF:s åldersrekommendationsnämnd (ÅRN) som prövar ansvarig utgivares beslut. ÅRN kan ändra åldersrekommendationen och i sådant fall ska det nya rekommendationen ersätta den som ansvarig utgivare tidigare beslutat om. ÅRN ska bestå av FGF:s ordförande (sammankallande), 1 mediekunnig jurist, 1 barnpsykolog, pedagog eller mediekunnig akademiker (kan vara FGF:s expert) samt 2 representanter för FGF:s medlemmar. Staten ska beredas möjlighet att utse en representant i ÅRN.

I dagens system har inte enskilda möjlighet att överklaga åldersgränser. Det är mindre problematiskt eftersom myndigheten Statens Medieråd kan anses vara allmänhetens representant gentemot branschen. I det system som här föreslås kan även enskilda klaga. Det är en viktig funktion för systemets trovärdighet i och med att statens roll blir mindre. Det är också parallellt med andra egenåtgärdssystem inom medieområdet. FGF ansvarar för att upprätta funktioner för att klaga, inklusive att hantera eventuella stora mängder klagomål i ett och samma ärende.

Att införa en möjlighet för enskilda att klaga på åldersgränser torde innebära en förstärkning av skyddet för barn och unga mot medieupplevelser som kan vara skadliga för välbefinnandet.

Kontroll

FGF upprättar avtal med Sveriges Biografägareförbund (SBF) om att endast personer med uppnådd ålder får tillträde till visningar, med undantag för personer i vuxens sällskap som får tillträde till visning av filmer i närmast högre ålderskategori (dock ej 15 år), som i dagens system. Biografägarnas kommersiella intressen, inklusive omsorg om varumärken, är i allt väsentligt gemensamma med filmdistributörernas avseende åldersgränser. Biograferna har även i dagens system en nyckelroll och de praktiska förändringarna för dem blir små i SRM-systemet jämfört med idag.

Om ny reglering eller lagtolkning förändrar ansvarsfördelningen i ansvarig utgivar-rollen ska detta regleras i avtalet mellan FGF och SBF så att FGF:s åldersgränser gäller vid offentlig visning.

Arrangörer av offentliga visningar som inte är medlem i SBF ansluter sig till de etiska reglerna (ovan). FGF:s medlemmar förbinder sig att inte hyra ut film till arrangörer av offentliga visningar som inte omfattas av SBF eller de etiska reglerna.

FGF bör även upprätta avtal med andra som visar filmerna att åldersgränserna ska tillämpas, såsom TV-kanaler, videouthyrare och –försäljare, digitala videotjänster mm. Här föreligger vissa oklarheter om regelverk, flera av dessa omfattas av Myndigheten för Radio och TV:s tillsyn men det är oklart i vilken grad detta gäller digitala videotjänster. Olovlig spridning via internet faller helt utanför, vilket får som följd att stor del av publiken som gränserna syftar på har oinskränkt tillgång till olämpligt material. Det senare torde vara den största frågan kring skydd av barns och ungas välbefinnande.

Sanktioner

Den medlem (juridisk person) som bryter mot dessa regler kan uteslutas ur FGF. De filmvisningsaktörer som har avtal med FGF kommer inte att visa filmer utanför detta system, vilket i

praktiken innebär utestängning från marknaden/publiken. Beslut om uteslutning av medlem fattas av SRM:s styrelse.

FGF kan varna ansvarig utgivare (fysisk person) vars beslut vid flera tillfällen ändras av ÅRN, eller som tydligt missbrukar SRM-systemet. Upprepade varningar skall leda till att vederbörande inte tillåts besluta om åldersgränser i SRM-systemet. Beslut om varning och uteslutning fattas av SRM:s styrelse.

Avgifter

SRM-systemet finansieras av FGF:s medlemmar. FGF beslutar om avgifter för åldersgränser. Det kan vara en avgift per film, fast avgift i form av medlemskap eller någon annan finansieringsform. Finansieringssystemet bör kunna utvecklas med hänsyn till förändringar i omvärlden. Avgiftssystemet bör ta särskild hänsyn till film avsedd för barn och unga samt smalare film, dessa kategorier bör ha någon form av rabatt på avgiften om den debiteras per film. Avgiftssystemet ska inte missgynna mindre och/eller nyetablerade filmdistributörer.

Format

Dessa regler avser långfilm, kortfilm och trailers. Däremot ej reklamfilm, film avsedd för visning med annan teknik, t ex television, video, digitala filmvisningstjänster, nya medieformat (s k transmedia/crossmedia), amatörmaterial eller annat. Det står dock alla fritt att citera SRM-åldersgränserna i andra sammanhang, till exempel när filmen visas i andra kanaler. På sikt kan det finnas möjlighet att utvidga systemet till fler visningsfönster men det torde kräva förändringar även regleringen av andra medieformer och ligger därför utanför det här förslaget.

Förbud mot åldersdiskriminering

Kommittédirektiven nämner lag om åldersgränser för offentlig visning av film som ett undantag från förbudet om åldersdiskriminering. Om lagregleringen ersätts av samreglering enligt detta förslag kan lagstiftaren behöva se över reglerna om åldersdiskriminering så att SRM-systemet inte bryter mot dessa, för det fall att det inte kan anses falla under det "generella undantaget".

Europeiskt perspektiv

Åldersgränser är även fortsatt specifika för Sverige. Det finns betydande hinder för t ex samordning inom EU eller med andra länder. Dels är de svenska åldersgränserna 7, 11 och 15 år väl etablerade i det allmänna medvetandet, andra länder har andra kategorier. Dels är de åldersgränser som här föreslås beroende av att innehållet bedöms i sitt sammanhang. Sammanhangen kan uppfattas annorlunda i andra kulturer och av det skälet är exempelvis det europeiska systemet för åldersmärkning av dataspel (PEGI) baserat på en mekanisk bedömning av innehållet, som alltså inte tar hänsyn till kontext. Detta kan leda till motsägelsefulla åldersgränser och riskerar att urholka förtroendet för systemet. Värt att notera är också att i PEGI-systemet kompletteras åldersgränserna med innehållsdeskriptorer (såsom skräck, våld, nakenhet, grovt språk mm) eftersom olika slags innehåll är kontroversiellt i olika länder. En samordning med andra länders system skulle sannolikt innebära att kontextbedömningen måste ersättas av mekanisk bedömning. Av det skälet är SRM-systemet begränsat till Sverige.

Olovlig visning

För att åldersgränser vid offentlig visning ska vara trovärdigt och i praktiken öka skyddet för barns och ungas välbefinnande, krävs åtgärder mot olovlig visning utan åldersgränser. Det är i praktiken oseriösa streamingtjänster och illegal nedladdning på internet som utgör den största risken för barn och unga att komma i kontakt med material som kan vara skadligt för deras välbefinnande. Branschens aktörer har starka skäl att på alla sätt begränsa den olovliga spridningen, men den står alltjämt för en mycket stor del av filmtittandet. Det måste leda till slutsatsen att branschen inte

ensam kan hantera problemet, samt att de resurser och åtgärder som rättssystemet förfogar över är otillräckliga. I andra länder, såsom Danmark och Storbritannien, har internets mellanhänder – främst teleoperatörer, men även till exempel internethotell, betalningsförmedlingar, annonsnätverk etc – ålagts skyldighet att blockera olagliga tjänster med gott resultat. Liknande åtgärder bör omgående införas i Sverige. Detta är den enskilt viktigaste åtgärden för att skydda barn och unga mot innehåll som kan vara skadligt för välbefinnande, helt oavsett vilket åldersgränssystem för offentlig visning som tillämpas.

Appendix: Utvecklingen av filmens teknik, publik och marknad